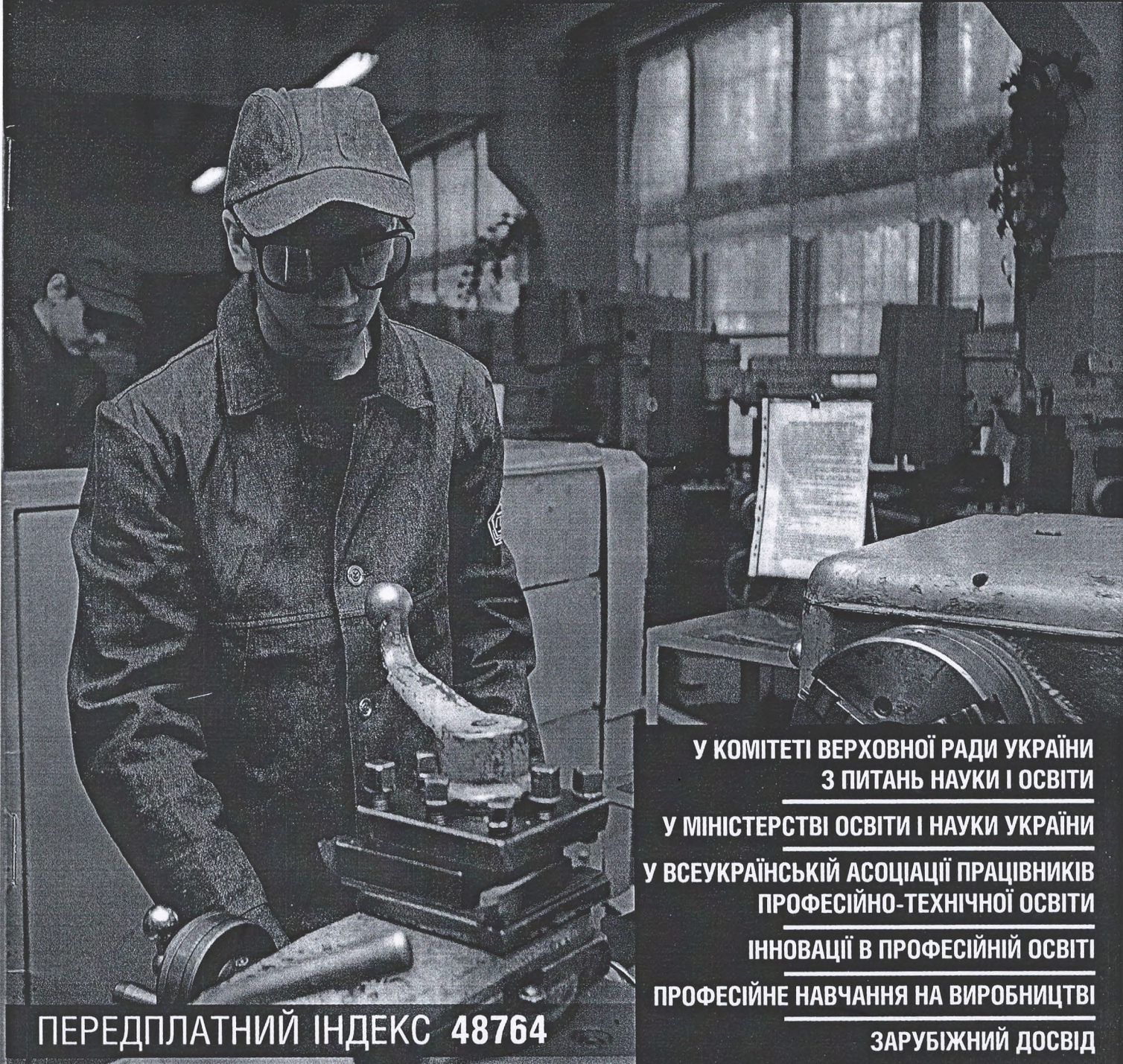

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

№ 3, 2018

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

У КОМІТЕТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ
У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ
ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА REDPRESA.UA

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

№ 3 (80) 2018

ЛИПЕНЬ – СЕРПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 2704 від 16.06.1997 р.
Схвалено вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 8 від 30.08.2018 р.)
Передплатний індекс 48764

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ
Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення
професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:
Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, директор Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

Ганна Романова – доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Марина Артюшина – доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології ДВНЗ «Київський
національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Вячеслав Супрун – кандидат економічних наук, доцент,
віце-президент Громадської організації «Всеукраїнська
асоціація працівників професійно-технічної освіти», професор
кафедри державної служби та менеджменту освіти ЦППО
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Леся Горбань – кандидат педагогічних наук, вчений секретар
Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, директор Навчально-наукового
інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців
вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Андрій Гуржій – доктор технічних наук, професор, дійсний
член НАПН України, головний науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, професор кафедри радіо-
конструювання та виробництва радіоапаратури Національного
технічного університету України «КПІ»

Микола Кучинський – директор Департаменту професійної
освіти МОН України

Катерина Мірошниченко – заступник директора
Департаменту професійної освіти МОН України

Тетяна Пятничук – кандидат педагогічних наук, заступник
начальника відділу наукового та навчально-методичного
забезпечення змісту професійної освіти Державної наукової
установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний
коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Науково-методичного центру професійно-технічної
освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних
працівників у Хмельницькій області

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор,
директор Інституту педагогіки Академії спеціальної
педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві,
голова Наукового товариства «Польща – Україна»,
іноземний член НАПН України

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент,
член-кореспондент НАПН України, директор Київського
професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка,
керівник Українського аналітичного центру професійної
освіти «Національна обсерваторія»

У НОМЕРІ:

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля. Педагогічне кредо Василя Сухомлинського 2

У КОМІТЕТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ
Алла Луцька. Законотворчий процес про професійну освіту 5

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Мірошниченко Катерина. Центри професійної досконалості
і відродження престижності професійної освіти 10

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
Супрун Вячеслав. Актуальні проблеми управління розвитком
професійної (професійно-технічної) освіти України 15

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ
Радкевич Валентина. Науково-методичне забезпечення модернізації
професійної підготовки фахівців: результати наукових досліджень ... 18
Лузан Петро. Стандартизація професійної освіти
в сучасному науковому осмисленні 24
Пятничук Тетяна. Дуальна система
професійної підготовки фахівців: аналіз досвіду 27

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ
Балакін Володимир, Крапивкіна Оксана. Створення розвивального
освітнього середовища навчального закладу професійної
(професійно-технічної) освіти 32

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА
Яковий Олександр. Практичне навчання в системі професійної
підготовки майбутніх геодезистів у коледжах 36

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
Новік Наталія, Вишневецька Ірина. Інформаційні системи
в організації освітнього процесу 39

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ
Герганов Леонід. Професійна підготовка робітників
морського профілю на судні в умовах рейсу 42

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО
Баглай Володимир. Соціальне партнерство
в підготовці майбутніх залізничників 47

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА
Найбова Марина, Лісіцин Віктор. Основні напрями
і перспективи розвитку психологічної служби 51

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
Гриценко Олег. Особливості розвитку системи
професійної освіти у Республіці Польща 54

ХРОНІКА
Купаласва Наталя. Майстерність педагогічних працівників –
запорука професіоналізму учнів 46

Базиль Людмила. Професійна і фахова передвища освіта:
напрями модернізації 53

Іщенко Тетяна. Педагогічний ОСКАР в аграрній освіті 58
Еберхардт Крістіане, Леу Сніжана. Дуальна система професійної
освіти в Україні: бути чи не бути? 61

ВІТАСМО
Від учителя – до академіка 63

Інноваційний педагог, креативний науковець 63

© Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідеї, композиційний підхід цього видання не можуть
бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами — ні електронними,
ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопюванням, записом або комп'ютерним архівуванням,
без письмового дозволу видавця.

За достовірності фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право
на редагування та скорочення, прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі
використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2018

© «Професійно-технічна освіта», 2018

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ: РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Валентина РАДКЕВИЧ, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України

Висвітлено питання науково-методичного забезпечення модернізації професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Представлено результати здійснення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних теоретичних, методологічних і практичних проблем педагогіки, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, науково-методичне забезпечення, наукові дослідження, модернізація.

Валентина РАДКЕВИЧ

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ: РЕЗУЛЬТАТЫ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Освещены вопросы научно-методического обеспечения модернизации профессионального (профессионально-технического) и профессионального предвысшего образования. Представлены результаты проведения фундаментальных и прикладных научных исследований, направленных на решение актуальных теоретических и практических проблем педагогической, профессионального (профессионально-технического) и профессионального предвысшего образования.

Ключевые слова: профессиональное (профессионально-техническое) образование, профессиональное предвысшее образование, научно-методическое обеспечение, научные исследования, модернизация.

Valentyna RADKEVYCH

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL SUPPORT FOR PROFESSIONAL (VOCATIONAL) AND PRE-HIGH OCCUPATIONAL EDUCATION: THE RESULTS OF SCIENTIFIC RESEARCHES

The scientific-methodological support issues for VET and occupational pre-high education modernisation are highlighted. The results of fundamental and applied scientific researches for solving up-to-date theoretical, methodological and applied pedagogic, VET and occupational pre-high education problems are represented.

Keywords: VET, occupational pre-high education, scientific-methodological support, scientific researches, modernisation.

У зростанні інноваційного потенціалу економіки України і суспільства загалом важливе значення має розбудова «економіки знань», створення передумов для реформування освітньої сфери і, зокрема, професійної та фахової передвищої освіти, які є основними постачальниками кадрів для національного та регіональних ринків праці. У зв'язку з цим зумовлюється необхідність у випереджувальному науково-методичному забезпеченні модернізації цих освітніх підсистем з метою підвищення рівня їх відповідності сучасним і перспективним потребам особистості, суспільства, держави.

У реалізації окреслених завдань важлива роль відводиться результатам науково-дослідних робіт [10], що виконуються співробітниками Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з актуальних проблем теорії і методики професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти з урахуванням сучасних еконо-

мічних й освітніх трендів, а також засадничих висновків міжнародних і вітчизняних документів, що стосуються сталого розвитку суспільства, високотехнологічних галузей економіки, ринку праці.

Зокрема, вагомим внеском у розвиток сучасної професійної педагогіки є результати наукового дослідження «Методичні основи створення підручника нового покоління для професійно-технічних навчальних закладів» (науковий керівник: Гуменний О. Д., кандидат педагогічних наук) [5]. Цінність становлять підготовлені науковцями Інституту електронні підручники нового покоління зі спеціальних дисциплін, наприклад: «Механізація рільництва і садівництва», «Технологія опоряджувальних робіт», «Технологія штукатурних робіт», «Технологія кам'яних робіт», «Технологія токарної обробки», «Технологія електродугового зварювання», «Електротехніка з основами промислової електроніки» та інші електронні ресурси. Педагогічним працівникам

© Радкевич В., 2018

закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти було запропоновано методику й методичні рекомендації щодо створення електронних підручників нового покоління та їх застосування в освітньому процесі, а також концепцію та технологію формування контент-бібліотеки електронних підручників. Це сприяло підвищенню рівня їхньої готовності самостійно розробляти електронні підручники для проведення теоретичних і практичних занять.

Забезпеченню якості професійного навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва сприяють наукові результати теми НДР «Особливості професійного навчання робітників в умовах високотехнологічного виробництва» (науковий керівник: Радкевич В. О., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України) [8]. Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних основ професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві; розробленні та експериментальній перевірці *кваліметричної моделі* професіоналізму кваліфікованого робітника високотехнологічного виробництва, *організаційно-педагогічних умов* професійного навчання робітників із використанням аспектів енергоефективності та культури безпеки професійної діяльності, *технології* відкритого професійного навчання на модульній основі різних верств населення, у тому числі тимчасово переміщених осіб для їх якнайшвидшого працевлаштування. Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні та впровадженні *методичних рекомендацій* щодо професійного навчання робітників в умовах високотехнологічного виробництва, *трьох дистанційних курсів* для підвищення кваліфікації педагогічних працівників структурних навчальних підрозділів підприємств. Упровадження отриманих результатів сприяло розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників, а також підвищенню рівня їхньої мобільності відповідно до вимог високотехнологічного виробництва.

Актуальними для педагогічної практики є результати дослідження теми «Підготовка учнівської молоді до вибору та реалізації професійної кар'єри» (науковий керівник: Закатнов Д. О., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник) [7]. Практичне значення мають розроблені науковцями: *інноваційна педагогічна технологія* підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри, що ґрунтується на рефлексивно-вольових механізмах учнів, які інтеріоризують проблему вибору освітньо-професійної траєкторії та актуалізують необхідність її реалізації в межах особистісно-професійного потенціалу та передбачають фор-

мування уявлення про професійний успіх із використанням можливостей впливу різних видів навчальних занять (спецкурсів і практикумів), тренінгів, бесід, обговорень життєвих ситуацій і літературних текстів на позитивні зміни означеного явища; *методики* (проведення інтерактивних заходів на підтримку здорового способу життя учнівської молоді; формування соціально-професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників; подолання викладачами негативних педагогічних стереотипів; морально-етичного розвитку особистості в контексті проблеми підготовки до вибору й реалізації професійної кар'єри; розвитку професійної успішності учнів); *програми курсів* для учнівської молоді («Технологія планування і реалізації професійної кар'єри», «Сходінки до професії»). Упровадження результатів дослідження позитивно позначилося на формуванні в учнівської молоді кар'єрної компетентності, підвищенні якості їхньої підготовки до професійної діяльності на ринку праці.

Дослідження питань проектування змісту професійної освіти на основі компетентнісного підходу (науковий керівник: Вайнтрауб М. А., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник) дало змогу теоретично обґрунтувати *науково-методичні засади* проектування змісту професійної освіти [6], розробити та апробувати *державні стандарти* з нових, технологічно складних професій: «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», «Оператор телекомунікаційних послуг», «Укладаць підлогових покриттів», «Підручний сталевара конвертерного виробництва (конвектора)», «Майстер ресторанного обслуговування», «Опоряджувальник будівельний», «Монтажник будівельний», «Деревообробник будівельний» тощо.

Важливу роль у забезпеченні модернізації професійної освіти відіграють результати науково-дослідної роботи з теми «Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів» (науковий керівник: Ягупов В. В., доктор педагогічних наук, професор). Ідеться про обґрунтування, розроблення та експериментальну перевірку *теоретичних і методичних основ* розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти [11], а саме: *концепції, моделі та технології* розвитку інформаційно-аналітичної компетентності різних категорій педагогічних працівників у міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні та впрова-

дженні у педагогічну практику *методик*: використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі професійної підготовки кваліфікованих робітників; розвитку інформаційно-аналітичної компетентності різних категорій педагогічних працівників. Упровадження означених результатів сприяло підвищенню рівня інформаційної культури педагогічних працівників і якості професійної підготовки ними майбутніх кваліфікованих робітників.

До основних наукових результатів теми науково-дослідної роботи «Удосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті» (науковий керівник: Романова Г. М., доктор педагогічних наук, професор) віднесено: *концепцію* вдосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті, що реалізує ідею створення особистісно-розвивального інноваційного середовища, в якому відбувається взаємодія науковців, методистів, педагогів і учнів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, а результатами стають позитивні зміни як в освітньому процесі, так і в досвіді суб'єктів педагогічної взаємодії; *принципи* застосування особистісно-розвивальних педагогічних технологій; *дидактичні умови* ефективного використання особистісно-розвивальних педагогічних технологій; *проекти особистісно-розвивальних педагогічних технологій*: імітаційно-ігрового навчання, модульно-рейтингової, проблемно-розвивальної, проектної, коучингової, кейсової, колективної розумової діяльності, розвитку критичного мислення майбутніх фахівців; *методику* підготовки педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти до запровадження особистісно-розвивальних педагогічних технологій [3]. Для цього було розроблено *програму* та реалізовано спеціальний *тренінг-курс* з метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, методистів навчально(науково)-методичних центрів професійної освіти України.

У ході дослідження питань управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки (науковий керівник: Свистун В. І., доктор педагогічних наук, професор) було обґрунтовано, розроблено та впроваджено: *комплекс моделей* (управління маркетингом системи професійної освіти, розвитку соціального партнерства, розвитку організаційної культури закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; *методику* управління конкурентоспроможністю закладів освіти на ринку освітніх послуг і оцінювання їхньої діяльності; *базові кваліметрич-*

ні субмоделі моніторингу діяльності учасників освітнього процесу й *науково-методичні матеріали* щодо організації адаптивного управління, що використовуються в практичній роботі закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти; *субмоделі діяльності* керівника, майстра, викладача (для самоаналізу та атестації закладів освіти); *кваліметричний інструментарій* адаптивного управління (використовується в діяльності Державної інспекції закладів освіти України); *методичні рекомендації* щодо організації маркетингової служби та управління конкурентоспроможністю закладів освіти на ринку освітніх послуг тощо [12]. Соціальний ефект упровадження результатів науково-дослідної роботи полягає в підвищенні ефективності управлінської діяльності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Важливими у здійсненні науково-методичного супроводу модернізації професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти є результати теми науково-дослідної роботи «Розвиток систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу» (науковий керівник: Бородієнко О. В., кандидат географічних наук, доцент) [9, 100 – 121]. Теоретичне значення мають визначені науковцями *закономірності* розвитку систем професійної освіти і навчання в країнах ЄС (підвищення ефективності та якості професійної освіти; розширення доступу до систем професійної освіти і навчання та збільшення їх гнучкості; підняття престижу професійної освіти; оновлення й уніфікація низки правових актів, що регулюють процес освіти в країнах ЄС; запровадження інструментів інтеграції (Європасс (Europass)), Європейська рамка кваліфікацій (EFQ), Європейська система перезарахування кредитів у сфері професійної освіти (ECVET) та Європейська рамка гарантування якості професійної освіти (EQAVET) тощо) [2]. Досліджено *моделі: забезпечення якості* (ліберальна – відсутність регулювання з боку національних структур; потреба в навчанні, зміст та тривалість програм, що визначаються самими роботодавцями; регуляторна – держава має виняткове право на формування й реалізацію політики у сфері забезпечення якості навчання на базі продуктивної діяльності, іноді функції з контролю та нагляду покладаються на місцеві органи управління); *соціального партнерства* (взаємодія базового підприємства з партнерським підприємством – базове підприємство несе повну відповідальність за навчання учнів, проте навчання частково проводиться на партнерських підприємствах, навчання на замовлення – коли деякі частини програми навчання

реалізуються за межами базового підприємства на основі замовлення і відшкодування витрат; *навчального консорціуму* – коли декілька малих та середніх підприємств працюють разом і приймають учнів на роботу; якщо одне підприємство не може забезпечити певну частину змісту навчання, то учень іде на інше підприємство (принцип ротації); *навчальної асоціації* – коли окремі підприємства з метою проведення навчання створюють організацію, яка й бере на себе виконання організаційних завдань, тоді як головні підприємства проводять навчання; *фінансування* – *багаторівневого фінансування* (передбачає задіяння різних рівнів державної влади; у деяких країнах кошти акумулюються на рівні центрального уряду і направляються на більш низькі рівні у вигляді трансфертів, розрахованих згідно затвердженої формули, де вони розподіляються між навчальними закладами, у деяких – створені національні фонди, куди сходяться внески від підприємств у вигляді цільового податку на потреби професійної освіти і навчання, а освітні заклади фінансуються за рахунок коштів центрального уряду і національних фондів); *багатоканального фінансування* (різні варіанти залучення коштів від зацікавлених підприємств і сфер бізнесу), що здійснюється у формі багатосторонніх контрактів між освітніми закладами, підприємством (фірмою) і місцевими органами влади; ступінь державної участі у фінансуванні програм професійної освіти в системі безперервної освіти визначається тим, який офіційний статус мають ці програми і яке фінансування для них передбачено; *грантове фінансування* (навчальні заклади отримують фіксовану суму на одного студента та фіксовану суму на навчальний заклад. Частина фінансування передбачена як заохочення за позитивну результативність на основі національних цільових показників, узгоджених з керівними органами на рівні сектору [13, 131 – 132]; *управління професійною освітою* – *ліберальна модель* (компанії мають повну свободу встановлювати обсяг і якість початкової, базової і неперервної професійної освіти, а держава лише визначає рівні кваліфікаційних стандартів для випускників); *державного втручання* (держава розробляє систему в співробітництві з соціальними партнерами); *некооперативна* (організацією фінансування займаються асоціації роботодавців і профспілки, а держава лише надає законність рішенням, що приймаються на основі групового консенсусу). Результати означеного дослідження широко використовуються в розробленні сучасної моделі управління розвитком професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти відповідно до вітчизняного освітнього законодавства.

Науковий інтерес становлять результати дослідження питань проектування системи консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (науковий керівник: Закатнов Д. О., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник) [9, 7 – 22]. Ідеться про проектування *педагогічної системи* консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти і впровадження до освітнього процесу розробленої на її основі *технології* формування кар'єрної компетентності учнів, що дає змогу вирішити такі завдання: оптимізувати зміст, форми та методи психолого-педагогічної підтримки професійного та кар'єрного розвитку особистості з урахуванням особливостей учнів (соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, особистісні новоутворення тощо); підвищити ефективність кар'єрного консультування шляхом оптимізації його методів, використання засобів інформаційно-комунікативних технологій, впровадження кар'єрних тренінгів, взаємодії з соціальними партнерами, регіональними установами Служби зайнятості України та громадськими організаціями; сформувати в учнів кар'єрну компетентність на рівні, адекватному сучасним і перспективним потребам суспільства. Цінність результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні *методичних рекомендацій* щодо створення та бази закладів освіти центрів професійної кар'єри з відповідними інформаційними ресурсами щодо професій та попиту на них на ринку праці, що сприяє навчанню учнівської молоді у створенні індивідуальних освітньо-професійних траєкторій, згідно з якими вони можуть успішно реалізовувати свої кар'єрні плани. Це відповідає меті професійної освіти у частині «перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [1].

До важливих результатів науково-дослідної роботи «Методичні основи дистанційного навчання кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (науковий керівник: Базелюк О. В., кандидат педагогічних наук) належать [9, 58 – 64]: *модель* дистанційного професійного навчання, що сприяє створенню організаційної системи дистанційного професійного навчання майбутніх фахівців; *технологія* дистанційного професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, що здійснюється на двох етапах: перший – моделювання об'єкта (діагностично сформульовані цілі, орієнтація всіх навчальних процедур на гарантоване досягнення навчальних цілей, постійний зворотний зв'язок

(поточне і підсумкове оцінювання результатів), відтворення всього навчального циклу; другий – моделювання процесу дистанційного професійного навчання (цілі, зміст, технологія його засвоєння учнями або технологія організації/управління навчально-пізнавальною діяльністю або технологія самостійної діяльності учня/студента; вимірювання/оцінювання результатів навчання за певними критеріями і показниками). Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні *дистанційних курсів*; розроблення елементів електронного навчального контенту для дистанційного професійного навчання; створення інфографіки для дистанційного навчання; основи комп'ютерно орієнтованого дидактичного проектування електронних навчальних ресурсів підготовки кваліфікованих робітників за дистанційною формою; упровадження дистанційного навчання кваліфікованих робітників: теоретичні аспекти; створення та редагування тестових питань типу «Множинний вибір»; ефективна робота у програмі PowerPoint тощо.

Дослідження методичних засад проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей (науковий керівник: Кулалаєва Н. В., кандидат хімічних наук, доцент) дало змогу розробити, експериментально перевірити та впровадити в педагогічну практику [9, 29 – 46]: *методику організації проектної діяльності учнів у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти*; *методику розроблення проектних технологій*; *програми тренінг-курсів для педагогічних працівників* – «Методика розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузі»; *для учнів* – «Проектна діяльність учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти». Використання проектних технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів дало змогу практично орієнтувати зміст теоретичного матеріалу, активізувати і спрямувати їхню навчальну діяльність на дослідження виробничих процесів, виконання конкретного продукту.

У ході дослідження теми науково-дослідної роботи «Проектування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти» (науковий керівник: Гуменний О. Д., кандидат педагогічних наук) було обґрунтовано *методологічні підходи та принципи проектування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої*

освіти [9, 70 – 90]. Науковий інтерес становлять розроблені науковцями Інституту: *концепція проектування інформаційно-освітнього середовища*, провідна ідея якої полягає в створенні такого інформаційно-освітнього середовища, котре забезпечує безперервний процес професійного розвитку і саморозвитку майбутніх фахівців; *технологія проектування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти за рахунок комплексного підпорядкованого використання інформаційних, комунікаційних і аудіовізуальних технологій, соціальних мереж та освітніх веб-сайтів*; *контент електронного ресурсу: «Інформаційно-освітнє середовище закладів професійної (професійно-технічної) освіти»*. Упровадження результатів дослідження сприяло підвищенню рівня інформаційної культури та готовності педагогічних працівників проектувати інформаційне освітнє середовище й розробляти електронні освітні ресурси.

Для здійснення науково-методичного супроводу підготовки молодших спеціалістів у закладах фахової передвищої освіти в Інституті в 2017 р. було започатковано дослідження з теми «Методичні основи стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів у коледжах і технікумах» (науковий керівник Каленський А. А., доктор педагогічних наук, доцент). У ході дослідження вперше було науково обґрунтовано *концепцію методичних основ стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів як теоретичну основу формування готовності педагогічних працівників до компетентісно орієнтованої підготовки фахівців у коледжах і технікумах*; розроблено та апробовано: *методичну систему цілеспрямованого формування готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів у коледжах і технікумах*; *модель методичної системи цілеспрямованого формування готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів*. Підготовлені науковцями методичні рекомендації щодо стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів сприяють підвищенню якості їхньої професійної підготовки у технікумах і коледжах.

Напрацьовані вченими Інституту наукові здобутки проходять апробацію в процесі експериментальної роботи, масштаби якої нині значно розширилися. Загалом, упродовж останніх п'яти років завершено 14 експериментів різного рівня [4]. Висвітлення результатів діяльності лабораторій Інституту здійснюється в мережі Інтернет, на сайтах Національної академії педагогічних наук України (<http://naps.gov.ua/>), Інститу-

ту професійно-технічної освіти НАПН України (<http://ivet-ua.science/>), у соціальній мережі Facebook (<https://www.facebook.com/elearning.ivet/>) та в Електронній бібліотеці НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua/>).

Перспективи подальшого розвитку колектив Інституту бачить у започаткуванні нових досліджень, спрямованих на підготовку майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу, розвиток проектного менеджменту в закладах професійної та фахової передвищої освіти, розроблення SMART-комплексів та впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих кадрів; активній участі науковців у розробленні проектів законів «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту»; підвищенні якості дослідно-експериментальної роботи з актуальних проблем теорії і методики професійної освіти і навчання; започаткуванні експериментів на базі центрів професійної освіти державної служби зайнятості; розширенні освітньої діяльності шляхом відкриття магістратури зі спеціальності «011. Освітні, педагогічні науки», запровадження модульних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» / Урядовий кур'єр. – 186. – 4 жовтня 2017. – С. 9 – 19.
2. Бородієнко О., Пуховська Л., Радкевич О., Леу С. Дорожня карта професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу / О. Бородієнко, Л. Пуховська, О. Радкевич, С. Леу // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 13 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; [Ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – Павлоград: ТОВ «ІМА-прес», 2017. – С. 130-139
3. Застосування особистісно-розвивальних педагогічних технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (методичні рекомендації для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів, працівників науково-навчально-методичних центрів (кабінетів) професійнотехнічної освіти МОН України) / М. В. Артюшина, Я. Ю. Білоконь, І. Б. Дремова, О. Б. Кошук, І. А. Мося, Т. М. Пащенко, Г. М. Романова; за ред. Г. М. Романової. – К.: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2014. – 132 с.
4. Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (2013 – 2017): [довідник]. У 5-ти ч. Ч. 3: Експериментальна діяльність / за ред. В. О. Радкевич – К.: Інститут ПТО НАПН України, 2018. – 144 с.
5. Методичні рекомендації щодо розроблення електронного підручника для професійно-технічних навчальних закладів / А. Г. Гуралюк, О. В. Діденко, Г. В. Єльнікова, В. Т. Лозовецька, П. Г. Лузан, В. Д. Швець, В. В. Юрженко, Л. С. Гуменна, А. Б. Зуєва, В. С. Локшин, М. Л. Ростока, І. М. Шупік / за наук. ред. Л. А. Карташової. – К., ТОВ «НВП Поліграфсервіс», – 2014. – 80 с.
6. Педагогічні основи формування змісту підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями: посібник / С. Г. Кравець, Ю. І. Кравець, Н. П. Дерев'янку, О. Г. Оліферчук. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 152 с.
7. Підготовка учнів ПТНЗ до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика: монографія / С. В. Алексеева, Д. О. Закатнов, В. Ф. Орлов та ін.; за наук. ред. Д.О. Закатнова. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 196 с.
8. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва: теорія і практика [монографія] / авт. кол.: В. О. Радкевич, В. М. Аніщенко, Н. В. Кулалаєва, Г. І. Лук'яненко, А. М. Михайличенко, В. Є. Скульська; за наук. ред. В. О. Радкевич. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 251 с.
9. Професійно-технічна освіта: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами констатувального етапу досліджень / за наук. ред. В. О. Радкевич, М. В. Артюшиної. – Київ: ІПТО НАПН України, 2017. – 158 с.
10. Радкевич В. Науково-методичний супровід модернізації вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів / В. Радкевич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 15 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – ЖККГВ «Полісся» ЖОР., 2018. – С. 5 – 16.
11. Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика: монографія / В. В. Ягупов, Н. О. Величко, І. В. Гириловська, А. Г. Гуралюк, Д. О. Закатнов, Л. А. Майборода, В. В. Паржницький, за наук. ред. В. В. Ягупова: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 176 с.
12. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах: теорія і практика: монографія / Г. В. Єльнікова та ін.; за ред. В. І. Свистун. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 338 с.
13. Radkevych O. P. Legislative ensuring education and professional training in the Netherlands // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць: Вип. 12 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України; [Ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: ТОВ «Міленіум», 2016. – С. 127 – 135.